

Bir Semt Panoraması: “Lâle” den “Tuğra”ya Sincan

*

Panorama of a Neighbourhood: Sincan from ‘Tulip’ to ‘Tuğra’

H. Sevgi Zengin

Öz

Ankara'nın mekânsal inşası sürecinde, özellikle 1980 sonrasında denk gelen gecekonduların önleme ve toplu konut politikası Sincan'da uygulanır. Sincan Ankara'nın yeni kurulan banliyösü olması itibarıyla Ankara'ya çeperden tutunmaya çalışan göç edenler için çekim merkezi olduğu ölçüde, siyasi rengini de bu vasfından alarak dönüşüm geçirir. Söz konusu görece sol anlayıştan taşra muhafazakârlığına ve İslâmî kimliğe doğru seyreden siyasi kimlik nedeniyle Sincan, siyasi merkez olarak Ankara'nın politik anlamda ötekisi hâline gelmeye de başlar. Sincan göç eden yoksulların etkisi ve politik ayrıklığı temsil etmesi nedeniyle, 28 Şubat sürecinin sembolik mekânı olur. 28 Şubat süreciyle “ünlenen” Sincan'ın sosyolojik ve politik yapısını açıklamak ve siyasi merkez olan Ankara ile ilişkisini tartışmak amacıyla, bu çalışmada Sincan sakinleriyle görüşmeler yapılarak Sincan anlatısı ile mekânın sosyolojik ve siyasi gelişimi birlikte değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Muhafazakârlık, banliyö, ötekileştirme, mekânsal soyulaştırma, yoksulluk, kentsel göç

Abstract

During the construction of settlement places of Ankara, especially during the post 1980 period, the prevention of mass housing and collective housing policies were implemented in Sincan. Sincan was a newly built attraction center in form of a suburb of Ankara and persons migrating to Ankara, tried by all means (by observing or not observing ethics), to get a place in Sincan which took its political color from such a characteristic and experienced transformation. Because of political identification, starting from relative left conception and moving towards Islam identification, Sincan starts also to become the other one for Ankara which is the political center in political meaning. With the effect of migration of the poor persons who were representing political awkwardness to Sincan, the location becomes symbol, in relation to February 28 process. With the purpose of discussing the relationship of Sincan which became famous with the February 28 process with Ankara that was forming the political center, a survey (interviews) was conducted, by entering into talks with the peasants of Sincan, on the subjects of things talked about Sincan; sociological and political development of Sincan as a location and efforts were jointly made in this study, to arrive at findings and make assessments.

Keywords: Conservative, suburb, terming one as other, location royal person formation, urban migration

Sevgili babama...

Türkiye çapında "ünlenmiş" bir yer olarak Sincan'ı önyargılardan sıyrılarak anlamaya çalışmak biraz güç görünmekle birlikte, sakinlerinin gözüyle semtin içinden anlatılarla yüzleştikten sonra, "yaşayan Sincan"ın pek de görüldüğü kadar kendini dışarıya kapatmış bir yer olmadığını tespit etmek mümkün olmuştur. Semte dair gerçeklik ve belki "doğru bilgi", Sincan söz konusuken görüldüğünden biraz karmaşıktır. Sincan'ı ziyaret etmiş kişiler için genellikle ilk ortak izlenim, "git git bitmeyen bir yer" olması itibarıyla uzaklığıdır. Esasında, uzaklığı Ankara'nın banliyösü olması nedeniyle, olağandışı bir durum değildir; ancak bu, merkeze ya da sakinlerinin sıkça kullandığı şekliyle "Ankara'ya uzaklığı" nedeniyle Sincan'ın kültürel açıdan biraz ötelenmesine de neden olur. Genellikle Ankara'nın diğer semt sakinleri Kızılay ya da Ulus gibi belirli yerlere giderken Sincan'dan "Ankara'ya" gidilir. Sincan, Ankara'ya uzaktır, ancak yine de iş ve okul gibi nedenlerle gidilen ve bağlı olunan yerdir. Bu bağlılık, esasında ne kadar radikal ve "rejim karşıtlığı" bağlamına oturtulsa da, Sincan'ı politik çatışma ve gerilimin dışına iter. Bu çatışmasız gündelik hayat, Sincan'ın toplu konut inşasının yeni ivme kazandığı erken dönemlerde, bölgenin radikal sağcı geleneğe ev sahipliği yapmamasından da ileri gelmektedir. Sincan'ın yerli nüfusu bugünkü Sincan'a dair kimlik çağrışımlarında belirleyici değildir ve 1980'lerden sonra hızlı bir nüfus artışıyla Sincan, hem mekân hem kimlik düzeyinde dönüşüm geçirmiştir. Söz konusu dönüşüm, -görüşmecilerin anlatılarından takip edildiği gibi- görece uzun bir sürede yaşanmıştır.

Görüşmecilerin çoğu, Ankara'ya bu kadar "uzak" olduğu halde Sincan'a ekonomik, iş kaynaklı veya ailevi nedenlerden dolayı yerleşmek "zorunda kalmış" gibidir. Aynı zorunlu nedenler, ileriki yıllarda Çiçin mahallesinden Sincan'a gelenler için de bir miktar geçerli olmuştur.

Ankara iline 27 km. uzaklıkta olan Sincan, merkez ilçeler içinde yer alır. Tarihsel olarak ilk kez 17. yy arşiv kayıtlarına Sincan Köyü¹ olarak giren Sincan'ın nüfus gelişimi, 1950'lere kadar olan dönemde yaşanan

¹ Asıl adının Sıçanköy olup daha sonra adının değiştiğini ifade eden görüşmeciler bulunmaktadır.

Balkan göçleri ile olur. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kurulduğu sıralar, 28 haneli küçük bir köy olan Sincan'ın, 1980'lerden sonra nüfusu git gide artar. Hızla büyüyen Sincan'ın Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne dâhil edilmesi, 1988 yılında olur. Sincan'ın büyüyerek Ankara'ya eklemlesmesinde, 1975 yılında çalışmaya başlayan banliyö trenleri de etkilidir. Ankara ile zamanla ulaşım düzeyinde daha da ilişkili hâle gelen Sincan, hem Ankara'nın modernleşme ve kentleşme sürecinin önemli bir parçasıdır; hem de Ankara'nın "aykırı çocuğu" gibidir. Ankara'nın kırsalı iken zamanla parçası hâline gelen Sincan'ın, kimlik düzeyinde aykırılışması ve bir açıdan "modern merkez" in "öteki" si hâline gelmesi, coğrafi konumu ve mekânsal özelliklerinden de ileri gelmiştir. Dolayısıyla, "ilericilik" teması açısından Sincan, kuşku bölgelerden birini temsil eder.

Kent alanında, farklılaşmanın "tuhaflaşma" pahasına ortaya çıkması, "tâli" kimlik kodlarının kendine yaşam sahası açmasının ve varolmasının bir yoludur. Sincan, bu çerçevede söz konusu duruma bir örnek teşkil eder. Öne çıkan ayırıcı bir özellik taşımayarak gecekondü önleme projesi ile zamanla gelişim gösteren Sincan'ın Türkiye çapında tanınması, merkez için "tuhaf" ı temsil etmesi ve hegemonik siyasal alandaki kırılmayı göstermesi/işaretlemesi ile mümkün olmuştur. Sincan, sınıfsal altyapısı ile Ankara merkezinden farklı olsa da, kimliği asli olarak yeni mekân üretiminin bir sonucu biçiminde ortaya çıkan bir sınıf konumu yerine, kentin belli bölgesine aidiyet ve diğer alanlardan farklılığa referansla inşa edilen yeni bilinç formlarına dayanır. Sincan'ın mekâna aidiyetle ilişkilendirilen alternatif politik kimlik sunumu, karşılaştığı baskılarla da belirginleşmiş; baskı unsuru onun kimliğini baskılamaktan ve onun içeriğiyle mücadele etmekten çok kimliğinin yeniden üretimine, somutlaştırılmasına hizmet etmiştir.

Harvey'in Postmodernliğin Durumu (1997)'nda belirttiği üzere, postmoderne özgü hızlı değişim vurgusu mekân üzerinden, hatta mekânın tüketimi üzerinden değişkenliğine de işaret eder. Kültürel alandaki boş zaman faaliyetlerini de içeren geniş tüketim olanaklarında, orta sınıfların tercihlerindeki değişim, mekân düzeyinde gerçekleşir. Modaya ve ihtiyaca göre farklılaşan mekânlar, tercih olanağı da sunar. Orta sınıfların değişen ihtiyaç yelpazesi alternatif parklar, mekânlar üretirken, kentin başka yerlerine "yeni" olma iddiasında ve işlevleriyle kentin içinde ya da dışında alanlar üretmeye başlamıştır. Ankara için örneğin Gençlik

Parkı, fiziksel olarak orta sınıfın yeni tüketim kalıplarına cevap veremediğinden, orta sınıf ilgisini çekemez hâle gelmiştir. Yoksul kent sakinleri için gidilebilecek mekân yelpazesi homojendir ve Park, dar gelirliler için hem bütçelerine hem de kültürel yapılarına uygun atmosfer sağlamaya devam eder. Parkta her bütçeye seslenen tüketim olanakları vardır ancak orta sınıfları tatmin edemez (Demir, 2012: 133-135). Sincan'da yeni sosyalleşme imkânlarına işaret eden Harikalar Diyarı'nın inşasını da dar gelirlilere hitap etmesi noktasında Gençlik Parkı'na benzetmek mümkün olduğu gibi, Cumhuriyet'i temsil eden bir sembol olarak Gençlik Parkı'na alternatif olma iddiasına dayandığı ölçüde politik biçimde okumak da mümkündür.

Öte yandan, Sincan'daki siyasal dönüşümün, bir başka parkın, Olof Palme Parkı'nın adının değiştirilmesi gibi simgeler üzerinden gerçekleşmesi de, bu tür okumalara izin vermektedir.

Olof Palme ya da Çeçenistan Parkı

Sincan söz konusuysen, mekânsal dönüşüme işaret eden durumlardan biri Olof Palme Parkı üzerinden gerçekleşir. Görüşmecilerin çoğu parktan haberdardır ve mekânsal değişimi siyasi bir dönüşümün bağlamına yerleştirir. Her şeyden önce parkın adı Çeçenistan Parkı olarak değiştirilir ve açılışına o dönemin Çeçenistan başkanının geldiğini ifade eden görüşmeciler vardır. Daha önce sinema konser, şenlik, sinema filmi gösterimi yapılarak alternatif bir kamusal alan sunan parkın, Sincan'ın yapısal dönüşümünün paralelinde ortadan kalktığını görüyoruz. Parkta serbest kürsünün olduğundan, insanların burada istediğini konuşabildiğinden bahsedilir. Bazı görüşmeciler, Aziz Gürsoy'un belediye başkanlığı döneminde düzenlenen parktaki serbest kürsü mantığının, bir İngiltere, bir de burada olduğunu söyler. Parkta, Yılmaz Güney'in filmlerinin gösteriminin yapıldığını, Alevi türkücülerin konser verdiğini, Grup Yorum konseri düzenlendiğini öğreniyoruz. Olof Palme'nin öldürülmesi üzerine yapılan parkın barışı temsil ettiğini de söylemek mümkün. Olof Palme'nin büstü, kimliği belirsiz kişilerce kırılır ve parkın bahsedilen işlevleri ortadan kalktığı gibi adı da Çeçenistan Parkı olarak değiştirilir.

Olof Palme gibi siyaseten okunabilecek bir park, sembolik unsurlarıyla ortadan kalkmakla birlikte, Sincan'da park alanlarının inşasına yönelik

eğilimin arttığını da görmek mümkündür. Semt aralarında küçük parkların yaygınlaşması kadar, Harikalar Diyarı örneğinde olduğu gibi daha kapsamlı bir park da yine Sincan'da göze batır. Harikalar Diyarı ve çevresindeki Gençlik Merkezi, Aile Yaşam Merkezi gibi mekânlar, "iyi bir sosyal faaliyet alanı" olarak değerlendirilebildiği gibi, siyasi yatırım aracı olarak da okunabilmektedir. Çocuklar ve aileleri için hizmet veren bu mekânlar, Sincan'daki sosyal hareketliliği ve Ankara merkezinden Sincan'a ziyaretleri hızlandırmış görünmektedir. Sincan'ın, bu tür mekânlarla Ankara'nın parçası olarak merkeze eklenmesini de kuvvetlendirir. Servis hizmetinden yararlanan kent sakinlerinin Sincan'a gelmek için artık "nedenleri" olmaya başlamıştır. "Dışarı" için bu şekilde çekim merkezi olmaya başlayan Sincan'da, park algısındaki muhafazakârlık da hissedilir. Sosyal mekânları sınırlı olan Sincan'da parklar, marjinal kesimlere ev sahipliği yapan yerler olarak algılanır. Öğretmenlerin parklardan şikâyetçi olduğunu, "kimin elinin kimin cebinde olduğu belli olmayan yerler" olduğunu, hayat kadınlarının kullandığı parkların olduğunu ifade eden görüşmeciler bulunduğu gibi, gece belli bir saatten sonra şehrin tutunamayanlarının parkları mesken edindiğini düşünenler de vardır. Ancak bu park algısının Sincan'a özgülenebilmesine imkân veren verilere de rastlanamamıştır. Tutunamayan marjinalerin "kirlilik" gibi görülmesi, farklı yerlerde farklı içeriklerle işleyebileceği gibi, Sincan'da park üzerinden görünürleşir. Kirlilik, "sosyal kirlenme" algısına dönüştüğünde bazı birey ve sosyal grupların inanışları ve davranışları, "kirleten" olarak kodlanabilmektedir. Kirleten olarak kodlananlar; alkolikler, evsizler, fahişeler, uyuşturucu kullanıcıları, yankesiciler, tehlikeli sürücüler, genç çeteler ve bazen ziyaretçiler bile olabildiği ölçüde, bu kimselerin kullandığı mekânlar "kirlenmiş" ve uygunsuz yerler olarak da görülebilmektedir (Demir, 2012: 132). Sincan'daki parklara ilişkin bakış açısındaki negatiflik, bölgedeki sosyal kirlenme algısının parklara işaret ettiğini gösterir:

Park var Sincan'ın girişinde, kadınların kendilerini satışları, 5 liralık kadın deniyor. Kötü bir durumda (Emine).

Parkların gece belli bir saatten sonra tinercilerin yeri olduğunu biliyorum. Sabah yürüyüş yaparsan izlerini görüyorsun; uhu, bali mali, bira şişeleri

şunlar bunlar. Diğer semtlerin akşamını bilmediğimden karşılaştıramıyorum. Kayaş neyse bura da öyledir (Necdet).

Harikalar Diyarı, yeni parklar, Aile Yaşam Merkezi, Gençlik Merkezi gibi Sincan’da oluşturulan mekânların inşası, Sincan çağrışımının dönüşümü anlamında kritik noktalara işaret eder. Söz konusu dönüşümü, hep uzaklığı ve taliliği ile anılan bölgenin, yani çeperin yeni merkez inşası girişimi olarak değerlendirmek mümkündür. Adı geçen yeni mekânları ile sadece Sincan sakinleri için değil, tüm Ankaralılar için çekim merkezi olmaya başlayan Sincan, kamusal alanda ulaşılabilir hizmetlerle, kentin sosyal alanının parçası olmaya başlar. Mekân, ticarileşmeden özgüllüğü ile öne çıkarken, “pazara girip” ulaşılabilir bir hizmetle özdeşleştiğinde kendi reklamını da yapar hâle gelir. Mekânın bu şekilde “tüketilmesi”, eşitsizliklerini ortadan kaldırdıkça diğer mekânlarla aynılaştır. O halde, mekânın bir ürün gibi kendini diğer mekânlardan ayırmak için yenilik arayışına girmesi kaçınılmazdır (Simmel, 2012: 56). Harikalar Diyarı, Aile Yaşam Merkezi, Gençlik Merkezi gibi mekânlar, karşıladığı hizmetlerle ve yeniliği ile Ankara’nın kamusal yaşamının parçası olduğu ölçüde Sincan’ı Ankara’ya eklelemiştir.

Alternatif Kültür: Sincanlı Sanatçılar

Sincan’ın sosyalleşme formlarından birini de “İslâmcı” ve “dindar” koduna rağmen, Sincanlı şarkıcılar üzerinden işleyen kültürden okumak mümkündür. Ankara’daki gece hayatını oturak âlemlerinden evrilerik yönlendirmeye başlayan, sokak düğünlerinde iyice görünürleşen, muhafazakâr kültür yoğunlaşmasından bağımsız olarak ortaya çıkan ve Sincan’ın kozmopolitliğini yansıtan bu kültüre bakış, Sincan sakinleri için olumlu da olumsuz da olabilmektedir:

Güzel oluyor, oynatıyorlar. İnsanları düşündürmeye yönlendirmiyor, sadece eğlendiriyor. Öyle bir şey ki Ankara’daki gece hayatını Sincan yönlendiriyor sanki (İbrahim).

O muhafazakâr kültür yoğunlaşmadan çıkan sanatçılar. Sincan kozmopolit. Her türden çıkan kişiler. Sincanlı olduğu için Sincan halkının sahiplenmesi nedir ne değildir diye bakmadan. Önceden bir tane Sincanlı

Oğuz'u vardı, şimdi Yılmaz'ı, Filiz'i. 2010 senesinde drama dersinde oynamak için Ankaralı Turgut'un kasetini aldım. Ona oynarlar diye biliyor-sun. Hakikaten de oynadılar, ne koysam oynamayacaklardı. Sincan'da ve-lilerle çalışırken de katılımcı için kullandım. Hemen oynamaya başlıyorlar. Sokak düğünleri iki saz bir davul. Ankaralı Turgut tarzı müzikler. Köy düğünü ile şehir düğününü birbirine karıştırıp yapıyorlar. Sokakta köy düğünü gibi yapıyor, şehir düğününden de geri kalmamak için havai fişek patlatıyor, kızların giyim tarzı falan, sokakta oynamaları. Şehir kültürü ile köy kültürü birbirine girdi yine. Düğünde de gösteriyor bunu. Esasında sentez var, çatışma yok. Herkes hayatından memnun. İki sandalyeyle yolu kapatıp sabahtan akşama kadar sazdan davuldan. Dandana dandan! Bu da Sincan'ın kolbastısı diye bir düğünde çalınıyor. Ezikliği yok Sincan'ın. Onlar senden rahat (Emine).

Sincan'ın İslami kimliğiyle ilgisi yok. Yoz bir şey, sanatçı denemez. Daha çok oyun havası. Sincan'ın genel kültürünü yansıtmıyor, aslında Sincanlı gibi çıksa da Sincanlı lakabını kullanıyorlar (İsmail).

Ben belediyede hizmet ederken belediye bu şarkılara eleştiri yapıyordu. Dejenere kültür olduğunu söylüyorduk. Sincan'ın yakın köyleri Peçenek gibi yerel mahalli sanatçılar var. Bu sanatçıların çırakları yerel kültürü yozlaştırdılar. Sincan kültürünün çok çok düşük olması nedeniyle düğün-lerde oynamak üzere, oynama kültürüne dönüştürdüler. Gelir kapısı gör-düler. Arabesk maganda karışımı. Müziği yozlaştırdılar (Davut Gazi).

Düğünlerde bile çaktırmadan içki içildiği söylenir. Ben çok bilmem de, Atım Arap, Topal falan gibi oyunlar var. Doğal bir yer Sincan, Nirvana durumları oluşuyor. En hoşuma giden şey, sokak düğünlerinde çocukların ağabeylerinden oynamayı öğrendiklerini görüyorum. Hepsinin oynamayı öğrendiklerini görüyorsun, oynaya oynaya yetişiyorlar. Koreografi var, birlikte dönerek oynuyorlar. Nereden çıktığını bilmiyorum ama Sincan'da tevecçüh ediyorlar. Ortalama Sincanlılar, gençler, apachi gençler seviyor müziği. Kültürü yansıtıyor. Her tarafta Sincan'a gel, apachi gençliğinin şahinlerle camları açıp o müzikle gezdiğini görürsün (Ekrem).

Gecekondu Önleme Alanı Olarak Sincan

Sincan'ın gelişim öyküsünde, devletin toplu sosyal konut politikası etkin rol oynar. 24.02.1982 tarihinde Ankara 1990 Metropolitan Alan Nazım İmar Planı adı ile onaylanan plan, kentin batı koridoruna yönelerek ge-nişlemesini hedef almıştır. Söz konusu batı koridoru üzerinden (Ankara-

İstanbul yolu), Eryaman, Sincan Gecekondu Önleme Projesi Konut Alanları ile Sincan Organize Sanayi Bölgesi gibi merkezler planlanmıştır. Şehrin batı koridoru üzerinde genişletilme nedeni, çevresel ve doğal değerlere az zarar vererek en az maliyetle toplu konut alanları, sanayi alanları inşa etmektir (Kamacı, 2009: 327-330). Bunun sonucu olarak, kentin orta ve alt-orta sınıflarının oturduğu kentin kuzey bölgelere, ruhsatlı konut imkânı sunan kentin çeperindeki Sincan ve Etimesgut gibi mahallelere, kent sakinlerinin ev sahibi veya kiracı sıfatıyla yöneldiği görülmektedir (Günay, 2009: 103).

Gecekondu İslah İmar Planları, gecekondu alanlarını dönüştürmeyi amaçlarken, Sincan dışındaki Ankara'nın çekirdek alanında yerleşik gecekonduların ıslahına yönelmiştir (Günay, 2009: 100). Ankara'da Sincan Belediyesi'nin yürüttüğü Sincan Dönüşüm Projesi ise, 2005'te başlamış, özel mülkiyet ve kamu ortaklığına dayalı 640 konutluk gecekondu önleme alanı ve spor amaçlı düzenlemeyi amaçlayan bir proje olmuştur (Güzey, 2009: 193).

Yeni oluşturulan toplu konut alanlarına yönelik şehre ve iş olanaklarına uzaklık, bu uzaklıktan kaynaklanan nedenlerle kentin kültürel olanaklarından faydalanamama, dolayısıyla kültürel mağduriyet, yeni yerleşime açılan bu alanların alt yapı hizmetlerinin iyi olmamasından doğan mağduriyetler, Sincan için de söz konusu olmuştur. Özellikle '80'lerden '90'lı yıllara kadar Sincan'da yaşayanların, politik ayrışmaları aşacak biçimde, neredeyse hepsinin “çamur tecrübesi” vardır. Kötü koşulların ve toplu konut inşasına yönelik eleştirilerin yerindeliğini, bu bölgelere yerleşenlerin kendi ifadelerinden öğrenmek mümkündür:

1992 yılında ben Sincan'da otururken Sincan bir çamur deryasıydı. Biz çamurlu elbiselerle Ankara'ya işe gelirdik. Hoop! Sincanlılar, ayakka-bılarınızı temizlemeden girmeyin diye uyarılırdık. Sincanlı olmak Refah Belediyesi'ne kadar belliydi (Davut Gazi).

Sabah işe gittiğimizde “köylüler geldi” derlerdi işyerinden. Naylon geçirirdik ayağımıza, yağlı çamuru vardı; tahtalara basarak durağa kadar gidilirdi, çorap gibi yapıştırdı ayağımıza. Yavrum senin köyün buraya 90 km. Keşke köyden alsaydın evi, niye geldin bu çamurun içine dedi dayım (İhsan).

(...) Elimizde el fenerleri vardı. Yine bir gün sabahleyin çıktım evden. Normal arsayı geçtim, işime gittim. Akşam geç saatte geldim. Elimdeki fenerin pili bitmiş, karanlıkta yol bulmaya çalışıyorum. Tam adımımı atarken sabah arsa olan yere bir binanın temel çukuru kazılmış ve oraya düşüyordum. Onu biliyorum. Yeğenim de onun biriken sularına düştü (Muzaffer).

Sincan'a taşınmadan iki yıl önce geldiğimizde oturduğumuz apartman bir tarlanın, çamurun ortasında inşaattı. 84'te taşındık. Sadece 3 blok vardı. Onun dışında kuzeye baktığında Çoban Çeşmesi'ni görebiliyordum, doğuya baktığında şimdiki Sincan Devlet Hastanesi'nin olduğu, tek asfalt yolu görebiliyordun, kontrol kulesi gibiydi. Ama şu anda baktığın zaman sadece burnunun ucunu görebiliyorsun, yani doldu (Muzaffer).

Görüşmecilerden Muzaffer'in bahsettiği durum, aslında hızlı kentleşme sürecinin kaçınılmaz ve doğal sonucudur: "Metropolde artık bir panorama yoktur, çünkü varlığı (bedeni) ufkun ötesine doğru taşar. Metropol estetiğinde göz, bir uzaktan kontrol aracı olarak rolünü yitirmiştir" (Simmel, 2012: 103).

Ankara'nın Banliyösü Olarak Sincan

Genellikle her metropol bölgesinde nüfus, yeni banliyö ve taşra bölgelelerine doğru, merkezdeki rezervde biriktirdiğinden daha hızlı şekilde yayılır (Mumford, 2007: 666). Kentin belli bir doygunluk seviyesine ulaşan merkezî bölgeleri, yeni gelen nüfusu sınıfsal referansına da bağlı olarak daha çok çepere iter. Sincan nüfusunun oluşumunda ve artışında, Sincan'ın gecekondü önleme bölgesi olması ve göç unsuru önemli birer etken olur. Sincan'da göçmen nüfusu, muhacirler, önemli bir nüfus unsuru olarak göze çarpar. Görüşmeciler konuyla ilgili bilgi verir:

"Sincan'lıyım" derler, "yerliyim" derler. Tamamı göçmendir, %90'ı göçmendir; Balkan göçmeni. Mübadele yıllarında gelmişler, araziler vermişler. Sincanlı denecek, kökeni Sincan olan, doğma büyüme Sincan köyüne mensupların nüfusa oranı %5 bile değildir. '90'la 2012 arasında 50 binden 500 bine çıktı. Doğumla olacak iş değil; göçle olur (Necdet).

Az da olsa muhacirler var. Tamamı Yunanistan muhaciri; mübadelede gelmişler. 1924'te Sincan'a yerleştirilmişler. Sincan halkı kızar, bizim tarla-

ları Selanıklilere, en güzel yerleri verdi diye benimsemezler. Sincan'ın eski adı Sıçanköy'dü. Çok sonraları 1940'lı yıllarda konur adı. Benzer isim konmuş, adı hoş karşılanmadığından. Zir vadisinde Ermeni Mezarlığı var. Ben inceleme yaptım. Taşocaklarının dibinde büyük bir arazi var; katliamlar olduğu söylenir. Hâlâ Yenikent'te birkaç Ermeni aile yaşamaktadır. Sıçanköy'de değil, Zir Köyü'nde. Sıçanköy'ün orijini Ankara ama 100 haneli bir köy. Tarihi geçmiş yok. Zir'deki Ermeni mezarlığının araştırılması gerekir. Mezar taşları, mezarlar oyulmuş, define aranmakta. Ermeni vatandaşlarla da görüşülmeli (Davut Gazi).

Sincan'da erken dönem konut yapılaşmasının yaşandığı yıllar

Sincan gibi kentin çeperine, banliyöye yerleşmenin genellikle ekonomik nedenleri olmakla birlikte, taşra hayatının bazı özelliklerinin cazibe konusu olması da belirleyici olur. Ancak, ilk evrelerinde kaçışı temsil ederek popülerleşen mekânların zamanla kente giderek eklemelenmesiyle, yalnızlık ve mahremiyet çağrışımalarını kaybettiği görülür. Demiryol-

ları ile kolay ulaşılabilir olan, kara yolları ile şehre bağlanan bu bölgeler, yeni yerleşim yerlerinin değerini arttırırken, banliyö halkasını daha da çepere taşır. Dolayısıyla, kentle eklenilen banliyönün bir müddet sonra kırsal yaşam avantajlarını yavaş yavaş kaybettiği de gözlenir (Mumford, 2007: 598). Trenle Ankara merkeze bağlanan Sincan da görüşmecilerin hafızasında bu yönüyle yer etmiştir:

Çok güzel pazarı olurmuş. Cebeci’de tanıdıklar vardı, anlatırlar dı. Bizden önce onlar trenle pazara gelirlermiş. Sincan o zaman köymüş; pazara alışverişe köye gelirlermiş (Mehtap).

Karayollarının gelişmesine paralel olarak, otomobil ile toplu taşıma araçlarının yaygınlaşması, banliyönün yayalara özgü ölçeğini ve cazibesini kaybetmesine neden olur. Banliyö bir mahalle birimi olmaktan çıkıp kente sarılı geniş bir alanda hüküm süren ve düşük yoğunluklu bir kütleye dönüşmeye başlamıştır. Banliyönün genişleyerek uygun ölçekteki küçüklüğünü kaybetmesi, kendine özgü yarı kırsal dokusunun çözümlenmesine de neden olur. Kırsal arka planı kırılan banliyö, kentten uzak kaçış mekânı olmaktan çıkarken, kentin içinden çıkarılamayacak “ahtapotsu kent”in (“la ville tento culaire”, “ahtopot kollu kent”) parçası hâline gelmeye başlamıştır. Zamanla, banliyödeki kentin uzağında yer alan açık alan ve parklar, çeperin sakinliğini değil bizatihi aşırı kalabalık kenti temsil eder hâle gelir (Mumford, 2007: 614).

Sincan’ın demiryolu ulaşımı, onu kente eklemleyerek, bazı insanların Sincan’a yerleşmesinde tercih sebebi olmakla birlikte, Sincan’ın merkeze uzaklığı ve ulaşım sorunu kritik konulardan biridir. Sincan’dan geliş, köyden geliş çığırıştırır; mecburiyet yoksa merkeze yani “Ankara’ya” gitmek gereksizdir ve iştir. Çünkü sakinleri alışsa da git git bitmeyen uzaklıktadır Sincan:

Sincan’a ilk defa gelen git git bitmiyor diyor, ama bize öyle gelmiyor, alıştıyorsunuz (Necdet).

Her şeyden önce, “tüh tüh, şimdi sizin Sincan’a gitmeniz iki saat sürer” bakışı. Zaman, trafik... (Ekrem)

Sincan’ın ilk çağrışimleri; Ankara’ya uzak, memlekete uzak. Ankara’ya bağlı değildi. 3 kere otobüsü vardı. Sabah işe gittiğimizde köylüler geldi derlerdi işyerinden (İhsan).

Öteki Sincan: “Yoksul” Sincan ve Soylulaştırma

Genellikle gecekondü önleme politikalarına yönelik destek, gecekondü kültürünün dışlanmasıyla artar. Orta sınıf ve aydınların gecekondüya dönük meşruiyet sağlayan hassasiyetlerindeki çözümler, deprem gibi travmatik olaylar sonrasında sağlıklı yapılaşmaya duyulan tepki ile daha da belirginleşmiştir. Gecekondü çağrışımı “pis ve çirkin”e dönüşürken, ıslahı da “temizlik” operasyonuna dönüşmeye başlamıştır (Erder, 2009: 121). “Soylulaştırma” adı verilen bu süreç, üst gelir grubu ile alt gelir grubunun mekânsal olarak yer değiştirmesi ile alakalı biçimde gerçekleşir. 1970’lerin sonunda çöküntüleşerek alt gelir gruplarına terk edilen alanların, önce orta-üst sınıflarca rehabilitasyonuna -yani geri dönüşüme- sahne olduğunu, devlet tarafından kentsel dönüşüm uygulamalarıyla desteklendiğini görürüz (Güzey, 2009: 179).

Kentlerde gettolaşma üzerinden okunabilecek farklı bölgelere yerleşme, çok büyük refah ile çok derin yoksulluk alanlarının varlığı, metropollerde gerilimlerin doğmasına neden olmaktadır. Yoksulların belli yerlerde yoğunlaşmasının aksi bir dinamik olarak güvenli sitelerin doğuşu ile öne çıkan gerilimin, kent dokusunun “militaristleştirilmesi”ni beslediğini söylemek mümkündür (Doğan, 2001: 104). Ekonomik durumunda iyileşme olan kesimlerin yoksul olarak bilinen eski mekânlarını terk ederek daha “iyi” yerlere kayması, yoksul mekânların zenginleşmesi yerine yoksulluğun mekânda yoğunlaşması yönünde etki yapmaktadır (Kaygalak, 2001: 135). Sincan’ın yoksul imajının sürekli olarak yenden üretiminde, Ankara’da soylulaştırma sürecinin bir örneği olarak Çiçin’den gelen yoksulların Sincan’a yönelmesi kadar, Sincan’da yerleşik olup zenginleşenlerin, Sincan’ı terk etmesi de etkili olur. Sincan’da bu açıdan kayışın yönü Eryaman’a doğrudur daha çok:

Sincan, zenginlerin asla oturmadığı, biraz zenginleşince Eryaman’a terfi ettiği yer. Eryaman’a kaçır. Çok yeni nitelikli siteler oluşmaya başladı. Ev kalitesi, inşaat kalitesi olağanüstü düşüktür Sincan’da. 2000 yılında çıkarılan güçlü imar kanunu ile birlikte, sağlam evler yapılmaya başlandı. 1999

öncesi evler depreme dayanıksızdır. AK Parti döneminde bile bu tip nitelikli evler yapılmadı. Sincan halkının bu tip evlerde oturma gücü de yok. Doğal süreç öyle. Ben bile imkânlarım gelişince Eryaman'a taşındım (Davut Gazi).

Kent tartışmaları içinde kentsel ayrışma (urban segregation) ve kentle bütünleşme (urban integration) tartışmaları birlikte yapılır. Kentin çeperine ve çöküntü alanlarına yerleşen sosyal grupların kente tutunma çabaları bütünleşme üzerinden değil, mekânsal ayrışma üzerinden gerçekleşmektedir. Mekânsal ayrışma yapısallaşırken, özellikle yoksul grupların şehirde tutunmak için ucuz konut ihtiyacına hizmet eden bölgelerde kümелendiği ortaya çıkmıştır (Çetin, 2012: 164). TOKİ, konut açığını kapatma stratejisini başarılı yürütmekle birlikte, bu konut alanlarının düşük standartlara sahip oluşu, söz konusu alanların yeni çöküntü alanlarına dönüşme potansiyeli ile mâlûl kılmaktadır. Kısa vadede kentsel alanlar sağlıklı hâle getirilirken, “problemlı” olarak kodlanan sınıflar kent dışına itilerek kent merkezleri “temizlenmektedir” (Güney, 2012: 73). Ankara'nın merkezinden, Çiçin'den Sincan'a kayış da bu tip bir temizlik sürecinin tezahürü gibidir. Temizlik operasyonu, kent merkezinin soylulaştırılmasının bir biçimidir ve Sincan sakinleri de durumun farkındadır:

Doğal süreç oldu Çiçin'den kayış. Saraycık köyünde Roman vatandaşların yaşadığı bir yer vardı. Ucuz bir alan olduğu için sistematik değil, tercih edenler olmuştur. Kendi şartları içinde gelen bir kısım olmuştur (İsmail).

Şimdiki Çiçin'in olduğu yer, rant alanı. Altındağ, Hacıbayram, Hıdırlıktepe. Gecekonduyu kaldırıp villa tipi evler yapılacak. O adamların elinde çoğunun tapusu yok, bir şeyi yok. Çoğunun elinden aldılar, burada daire gibi bir şey verince geldiler (Necdet).

Ben de Çiçin'de otursam Sincan'a gelirim. Saraycık tarafına yerleştikleri söyleniyor. Kendiliğinden de olabilir. Ankara, İstanbul hurdacılarının keşfettiği büyük torbaları, çuvallara arabalara yerleştirilerek kullanırdı. Ankara hurdacıları kâğıt toplamayı İstanbul'dan kopyaladılar. Çiçin'den onu kopyalayıp geldiler, Sincan'da kâğıt toplama işi arttı. Eskiden bu işi yaptığım için algıda seçicilik oldu (Ekrem).

Görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla, açlık ve sefâlet gibi olgular Sincan'da çok baskın olmamakla birlikte, daha çok dar ve orta gelirlilik anlamında yoksulluk, zengin olmama durumu hâkimdir. Bu yoksulluk, Sincan'ı Çinçin'den gelenler için çekim merkezi ve tutunulabilir bir yer yapmaktadır. Sincan sakinlerinden, Çinçin gibi daha yoksul çağrışimli bölge sakinlerini suçla ilişkili, "ipsiz sapsız" olarak gören, "sanki başka ülkeden gelmişler" diye değerlendirenler olduğu gibi, konuya bölgenin tasfiyesine neden olan emlak piyasasındaki dönüşümden yola çıkan, devletin asimilasyon politikası olarak değerlendiren görüşmecilere de rastlanmaktadır. Sincanlıların değerlendirmesine göre, Çinçin sakinleri buldukları mekânın "soylulaştırılması" nedeniyle Sincan'a yerleşmeye başlamıştır.

Sincan'da Siteleşme ve Göç:

Kentsel bunalım, dönüşüm, yer değiştirilme, yerinden edilme gibi mekân sakinleri için tehlikeli olarak okunabilecek durumlar; gösteri, imza kampanyaları, konferanslar, yürüyüşler gibi metotlar kullanan kentsel toplumsal hareketleri doğurabilmektedir (Uysal, 2012: 140). Söz konusu toplumsal hareketler açısından, Olof Palme Parkı'nın değişimi, Lâle heykelinden Tuğra heykeline kayış gibi örneklerde Sincan halkı pasif bir tablo sergilerken, Eryaman'ın kentli aktivizme yakın bir profile sahip olduğu, çağrışım düzeyinde okunmaktadır.

Eryaman daha çok lüks siteleri de sembolize ederken, Sincan için bu tip siteleşme çok seçilebilir değildir. Genelde duvar ya da parmaklık gibi sınırlarla çevrelenen, kamuya açık olmadığını işaretleyen siteler, benzer sosyal alanlar içererek "homojen hâkimiyet alanları" üretirken; benzerliği, aynılaştırılmış yaşam tarzını da yeniden üretmektedir (Sipahi, 2012: 114). Zamanla kapalı siteler, seküler ve batılı değerlerin korunmasına ilişkin hassasiyet sahibi olan orta sınıfların mekânları olmaktan çıkarak, yeni tipte İslâmî hassasiyetli orta sınıfları hedef alan boyutlara taşınmaya başlamıştır. Bu yeni tip sitelerin sadece kadınlara ya da erkeklere ayrılan yüzme havuzları gibi sembolik özellikleri olabilmektedir. İslâmî burjuvazinin yükselişi, AKP hegemonyası, İslâmî motifli kapalı siteleri belirginleştirmiştir (Aydın, 2012: 105-106). Bununla birlikte, Sincan'ın muhafazakâr dokusuna rağmen yeni tipte İslâmî burjuvaziye hitap eden site-

lere ev sahipliği yapması, yoksulluğu nedeniyle çok mümkün değildir. İslâmî siteleşmeden çok, hâlihazırdaki kimlik düzeyinde kendiliğinden homojenleşmeden bahsetmek daha mümkündür:

Sincan'da '80'li yıllarda kooperatifleşmeler siyasi gibi geliyordu bana. Mesela burası sosyal demokrat öğretmenlerin oluşturduğu bir siteydi, TÖYKO desen öyle. Ama 100 m. ileride Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun MİSK sitesi vardı. Onun bir adı vardı, "getto" oluşturuyordu (Muzaffer).

İslâmî site yok. Yıllar öncesinde birkaç site vardı, getto değildi. Farklı görüşlü insanlar oturuyordu. Kırklar diye site hatırlıyorum. Daha dindar kişilerin oturduğu bir site ama getto değil. Çok büyük ayırım yok (Davut Gazi).

Sincan'da site yapılaşması yok, yeni site türü olarak yok yani. Eryaman, o taraflarda var. Sincan'ın ekonomik yapısı ona imkân vermedi (İsmail).

Salt İslâmcı sitesidir diye bilmiyorum ama sitelerin çoğu zaten o düşünceye sahip insanların ikamet ettiği yerler. Mekânsal ayrılmaya gerek yok, 50 dairenin 30'u 35'i İslâmcı (Mehtap).

Öte yandan, Sincan'da keskin bir yoksulluk çağrışımından söz etmek de mümkündür. Varoştan Sincan'a yönelik göç dikkat çekici bir durumdadır. Organize sanayinin varlığı, asgari ücretli sanayi çalışanları için Sincan'ı tercih edilir bir yer hâline getirir. Başka şehirlerden Ankara'ya gelen yoksullar açısından da Sincan yerleşmek için idealdir:

Sincan'ın çağrışımı aşağı mahalle, gariban, Anadolu çocuğu. Sincan'da rahat hissederim. Ayakkabının arkasına basar gezersin. Hemen adapte oldum. Tokat'tan geldim, orta gelirli bir aileden (Ekrem).

Ekonomik durumu yıkık. Organize de olmasa burası felaket. Kapalılar son model arabalara biniyorlar, ipek türbanlar, lüks mağazalar açıldı, makyajlılar (Niyazi).

İlk geldiğimizde 4.000-5.000 olan Sincan şimdi 500-550 bin nüfusa sahip, bir koca şehir oldu. Gecekondu önleme projesi olduğundan, Altındağ'dan, Ankara'nın içinden de çok göç oldu ama bunun yanında çevre illerden Çankırı, Çorum, hatta Kars, Iğdır Artvin gibi. Onların, illerin hepsinin bu-

rada dernekleri, lokalleri var. Hele Karşılıların, Sincan’da federasyonları bile var. Kayaş tarafında da vardır, burada da vardır göç. Ama Çayyolu’na doğru yoktur. Burası daha ekonomik. Burada 400 liraya kiralık ev bulabilmeleri, banliyö treninin olması, ulaşımında avantaj sağlaması çalışma anlamında Ankara’ya bağlı olanlar için avantaj (Necdet).

Öteki Sincan: “İslâmcı Sincan”

Modernliğe referansla, insanları iyi konutlara yerleştirme ve daha iyi standartlarda yaşama kavuşturma söylemi, sağlıklı, modern, üretken vatandaşlarla ulusal bir kimliğin oluşturulacağı varsayımını da içinde taşımaktadır. Ghannam ise, bu politikaların, aksine, bütün bir şehir görünümlerinden ziyade parçalanmış bir kent dokusu ürettiğine, kolektif kimlikler için saha açtığına dikkati çeker. “Özellikle dinî kimlik, bu yeni mekânda oluşturulmuş karşıt kimlikleri eklemleyebilecek güçlü bir alternatif olarak kendini göstermiştir” (Akt. Erkan, 2009: 233). Esasen, bir kimlikle ilişki kurma arayışı, kentlinin kimlik alanında kendine yer edinme arayışı, kentliliğin doğasından sezilenebilir. Söz konusu kimlik ve aidiyet arayışı, kente dışarıdan göç edenler açısından daha da kritik hâle gelir. Bu bakımdan Sincan, İslâmî kimlik kodu ile sunularak ve 28 Şubat süreciyle Türkiye’nin genel politik gündemine de eklenerek, Ankara’da “İslâmcı” kimliğin kalesi gibi görünmeye başlar. Dışarıdan göç edenlere hazır olarak sunulan bir kimlik kodu da bu şekilde sivrilir hâle gelir.

28 Şubat sürecinin öne çıkan mekânı Sincan olur. Sincan sakinleri, medyadaki sunumundan farklı olarak, daha kendi hâlinde bir Sincan tablosu çizmekle birlikte, Sincan’ın İslâmcılık açısından sembole dönüşmesi, yoksulluk gibi değişik düzeylerde okunan “öteki”leri temsil ederek onlara işaret etmesi söz konusu olur. Sincan’ın arındırılmış bölge olarak sunumu, buranın muhafazakâr kesimler için çekim merkezine dönüşmesine de katkıda bulunmuş gibidir. Nispeten kendi hâlinde bir yerleşim olan Sincan, medyada işaretlendikten ve ünlendikten sonra, İslâmî bir profile doğru kaymış görünmektedir. Yerel yönetimin yönetme stratejileri bu süreçte taşıyıcı rol oynar. Aziz Gürsoy döneminde sol bir belediye, Bekir Yıldız ile Refah Partisine kayan Sincan, giderek sembol düzeyinde bu kimliği pekiştirerek, Ankara içinde sivrilmiş bir ilçeye dö-

nüşüp önem kazanmıştır. Belediyenin içki satan büfeleri kaldırması, yılbaşında hindi satışını engellemesi, içkili mekânları kapatmak gibi stratejileri İslâmî görüntüyü belirginleştirir. Sincan, Anadolu'dan aldığı göçten kaynaklanan taşra muhafazakârlığının, İslâmcı bir formda yeniden üretimine sahne olmuş gibidir. Daha önce sol bir belediye yönetime gelse de, göçler, Anadolu'da baskın olan merkez sağ eğilimi Sincan'ın politik dokusuna yansıtmıştır. Bu yönden, göç eden taşralı unsurlar, Sincan'a uyarlanan kimliğe eklenmeye daha müsaittir. Bu kimlik kodu baskın olmadan Sincan'a yerleşen Alevi ve sosyal demokrat gibi farklı kimlikteki kesimlerin Sincan'ı terk etme eğilimi göstermeleri, İslâmî formdaki Sincan'ın homojenleşmesine katkı sağlamıştır. Sincan sakinleri, bu siyasi gelenek için Sincan'ın her türlü "cepte" olduğu düşüncesindedirler. Ancak, siyasi konumlanmayı bir mahalle baskısı unsuru olarak okumak, Sincan'a haksızlık etmek olacaktır. 28 Şubat döneminde yaşanan, kadın gazeteciye saldırı gibi örneklerle şiddete ve çatışmaya dayalı bir mekân görüntüsü veren Sincan'da münferit denebilecek olaylara bile rastlamak güçtür. Daha ziyade sosyal yardım üzerinden sağ siyaset için oy potansiyeline dönüşür Sincan halkı; militarist bir yapı okunamamaktadır. Kente has birarada yaşama kültürünün, sakinlerin birbirlerinin yaşam tarzına doğrudan müdahaleleriyle sıkıntıya girdiği söylenemez Sincan'da. Görüşmeciler, ramazan ayında oruç tutmamanın sorun olmadığından bahsederler. İslâmî kimliğe sempatiyle bakanlar için, Sincan'ın bu kimliğinde gevşeme ve çözülme yaşandığı tespitine rastlamak mümkünken; sosyal demokrat bazı görüşmeciler, 28 Şubat sürecinde çok da İslâmcı olmayan Sincan'ın, sonradan daha fazla İslamcılaştığı yönünde tespitler yapmaktadır. Bir görüşmeci, Kudüs Gecesi ve "tankların yürümesi" olayları üzerinden Sincan'ın medyadaki sunumunu, Sincan'a "giydirilmiş bir kimlik" olarak niteler. Medyadaki bu kodlama, Sincan'ın yapısını ondan sonra daha da İslâmileştirmiş gibidir. Tankların geçmesi, Sincan halkı açısından sıradan, önceden de söz konusu olan bir durumken, medyada bu geçişin "tankların yürümesi"ne dönüşerek siyasi şekilde anlamlandırılmasıyla Sincan, 28 Şubat post-modern darbesinin söylemsel unsuru hâline gelir. Sincan sakinleri, televizyondan seyrederek bu süreçten haberdar olur daha çok; siyasi anlam medya üzerinden inşa olur. Yani, Sincan'ın içinden değil, dışından bir anlamlandırma süreci

yaşanır. Sincan'ın içinden üretilen 28 Şubat söylemine, bazı görüşmecilerin kendi ifadeleriyle bakacak olursak:

Bekir Yıldız'ın yakınında çalıştım, her şeyi hatırlıyorum. İslâmî hayat tarzını dayatmak gibi bir cümlesi olmadı. Ama muhafazakâr bir belediye olarak başbakana benzer bir biçimde alkol satışını sınırlandırmaya yönelik uygulamalar, parklarda içki içilmesine engel olma, yılbaşı kutlamalarında hindi satışını şehir dışına çıkarmak, alkol satan büfelerin ruhsatlarına sorun çıkarmak gibi. Bugün yapılmaması gerekir diyebileceğimiz durumlar. Sincan İslâm şehri değildi; her kesimden insan yaşıyordu. Anadolu muhafazakârlığı, alkol tüketimi de vardı. Alevi vatandaşların bulunmaması, aşırı sol fraksiyonların barınmaması nedeniyle Sincan muhafazakâr kimliği dışında bir şey çıkmadı, çatışma olmadı (Davut Gazi).

Olaylar gündelik hayatı etkileyecek durumda değildi. Belediye sınırlı. Hükümet olmadığından halkın üzerinde baskı oluşturacak belediyenin gücü de yoktu. (...) 28 Şubat'la beraber, Sincan ideolojik, biraz İslâm ile özdeşleştirilen bakış açısıyla ele alındı. Sincan'a gelecek insanlar, Sincanlı deyince farklı çağrışımları oldu. Herhangi bir ilçeden farkı yok. Önyargıların hayali olduğunu gördüler Sincan'a gelenler. Politik İslâm değil ama muhafazakâr, dindar kimliği AK Parti iktidarıyla pekişmiş oldu. AK Parti'de daha da arttı. AK Parti'nin ortalama muhafazakâr yapısı daha uygundu. Refah daha ideolojikti. Muhafazakâr demokrat yapı ile Sincan'ın genel yapısı daha çok örtüştü yani. 95'te 28 Şubatla birlikte İslâmî kimlik öne çıktı, grafik zirve yaptı, başka dönem olmadı (İsmail).

Geldiğimiz yıllarda sosyal demokratı, gericileşti. Sol belediyelerin çalışmadıklarından hatası vardı, kaybı oldu. Sincan'a her yerden gelen insan vardı, kozmopolitti. 12 Eylül sonrası CHP'den Aziz Gürsoy vardı. Yavan çalışması, insanlara yaklaşımdan kaybetti. Sağ belediye halka inmeyi beceriyor. Eskiden belediyede iş yaptırmak için saatlerce kuyruk beklerken, şimdi yanına adam takıyorlar, işlerini yaptırıyorlar. Sincan'da oturuyorum dediğimde tankları yürüttüğünüz yer mi diyorlar. Görüldüğü kadar değildi, kaleyi içten fethettiler. Homojen İslâmcılık yoktu. Medya abarttı, İslâmci kesimin yöneticileri de iyi kullandı. İslâmci kesim belediyeyi aldıktan sonra çekim merkezi oldu (İbrahim).

Bekir Yıldız'ın da belediyede etkisi vardı teşkilat olarak. Yani halkta bir baskı falan yoktu ama kendi yandaşlarının ağırlıklı olduğu yerlere hizmet götürmüş olabilir, onu bilemem. Fakat baskı yoktu, şimdi de yok. Mahalle baskısı yok. Bizim apartmanda 30-35 daire İslâmcıdır ama kimsenin kim-

seyile bir şeyi yoktur. Baskı yoktur ama genel yönetimin yerel yönetimin getirdiği bazı kurallar ister istemez seni baskı altına alıyor. 4-5 bin barbekülü piknik alanı yaptılar, kesinlikle içki içmek yasaktır. İçemezsin, mangalını yakarsın ama iki duble atamazsın (Necdet).

İçkili mekânlar Kızılay'daki gibi yerler yok. Hiçbir zaman olmadı, olmaz da. Bir meyhane vardı kapandı mı o da. Ama inanılmaz içki tüketir burada insanlar. Sağa sola bak, parkları da kullanıyorlar. (...) Eskiden sohbetler falan yapmaya başladıklarında gizli yapıyorlardı. Şimdi demokratlar sindi, Atatürk'e karşı bir şey söylendiğinde bir şey diyemediğimiz ortamlar oluyor. Mahalle baskısı yok da yaşam şekli, burada yaşamını sürdürüyorsan sesini çıkaramıyorsun. Bir işe yaramayacak, dışlanma korkusu var. Şimdi demokratlar susuyor (Emine).

Çatışma olay yok, hayır hayır. Ramazanda rahat çay içenler, kahvede oturanlar. Caminin önünden sigara içerek geçebilirsin. Şimdi de yok, sokakta sigarasını içer, çekirdeğini yer geçer gider. Sincan'da herhangi bir çatışma yok (Mehtap).

Burada esas politik aktivitesi yüksek eğilim MHP'dir. Oy demiyorum, aktivite, kendini gösterme olarak. Her olayda kendilerini gösterirler. Şehit olayına ya da düğüne gidersin kendilerini gösterirler (Necdet).

Sincan'ı değerlendirirsek, 2000-2005 arası, İran'ın Kum kenti gibiydi. Kafiler hâlinde çarşaflılar geziyordu. Türbanlı neredeyse çarşaflıların yanında modern kalıyordu. Ama şu anki pozisyonu 2000-2005 arası gibi değil yani. Daha çağdaş insanlar görebiliyorsun kıyafet anlamında, kafalarının içini bilemem (Muzaffer).

10-15 yıldır değişiklikler var. Siyasi olarak muhafazakâr. Kadın gazetecinin dövülmesi anlık gelişen fevri olay, münferit olay. Kudüs Gecesi belediyesinin düzenlediği geceydi. Önceki zamanlarda da böyle etkinlikler yapılıyordu. 28 Şubat konjonktürü onu başka bir yere taşıdı. Sincan'ın genel yapısıyla ilgili değildi. Sincan'a "giydirilmiş bir kimlikti." Tankların yürütmesi, ilk günlerde ne anlama geldiği anlaşılmadı. Daha önce de geçmişti Sincan'dan arada sırada. Medyaya taşındıktan sonra geçiş esnasında bir şey olmadı. Eğitim amaçlı algılandı halk tarafından. Sonra medyada ortaya çıktı öyle bir anlam. 1996 yılında Sincan'da Akit gazetesi tarafından düzenlenen Kudüs Gecesi'ni belediye başkanı, bizim itirazlarımıza rağmen belediye tarafından organize etmede ısrar etti. Provokasyonlar ortaya çıktı, Sincan'da olaylar oldu. Akli dengesi yerinde olmayan biri o günkü stresli ortamı fırsat bilip gazeteci kadını tartakladı. Ben o gün oradaydım.

Ondan sonra malum, 28 Şubat'a zemin, malzeme olacak her şey tezgâhlandı, sahneye kondu. Adeta kullanıldı. En az cezayı saldırgan aldı. Kudüs günü ve gecesi nedeniyle suçsuz birileri hapis yattı. O dönemde belli güçlerin Sincan'daki sosyolojik yapıyı kanalize edebildikleri yapı oluştu. Kozmopolitti, entelektüel seviyesi düşüktü. Siyasal önderler tecrübesizdi, her şey planlıydı (İsmail).

(Sincan) o dönem Refah'lıydı, şimdi AK Parti'li. Şimdiki daha doğal. Her tarafta yüksek sesli müzikle şahinle dolaşan insanlar, diğer tarafta çarşafalı sakallı şeyhleri, Fethullah Hocacı, Süleymancı, her ekip yoğun biçimde. Uyuşturucu, tiner hepsi var. (...) Askeri, polisi, kemalisti, dindarı da var. 80-85 arası, Aziz Gürsoy. Ona tam sol diyemeyiz. Hemşericilik, muhacir oyları, klasik CHP zihniyeti o tarihlerde. Ecevit'in standart CHP'lilerin de olduğu şey. ANAP uygulamalarına tepki. O kadar sol potansiyel yoktu. Ortadaki muhafazakâr oylardan alarak kazanabildi. Türkiye geneline uygun bir şey çıktı o zaman (Ekrem).

İslâmcı yerel yönetim politikasının göze çarpan uygulamalarından biri de kentin uğrak meydanlarında kurulan ramazan çadırlarıdır (Erder, 2009: 117) ve Sincan'da da elbette vardır. Görüşmecilerden Emine, beklenmeyecek bir olayla karşılaşır ve iftar çadırının sosyal yardım fonksiyonunu da görmüş oluruz: "İftar çadırına gittik, yağmurluydu. Ezana yarım saat var, erken dağıtıyorlar, ezan mezan okunmadan oturdular yemek yediler."

Lâle'den Tuğra'ya Sincan

Sincan'da en azından belediye seçimlerinden okunabildiği kadarıyla, görece sol yapılanmadan muhafazakâr sağa kayışın göstergelerinden biri Olof Palme Parkı'ndan Çeçenistan Parkı'na geçiş ise, diğeri de Lâle heykelinden Tuğra heykeline geçiş olur. Yükselen İslâmcı gelenek, bir arındırma işlemi olarak Sincan'dan sol çağrışımlı sembolleri silmiş görünmektedir. Lâle heykeli, Aziz Gürsoy'un belediye başkanlığı döneminde lâle bahçelerine referansla inşa edilirken, Refah belediyesi, onun orakçekice benzerliği gerekçesiyle kaldırarak, yerine -belki de heykelin Sincan'ın Fatih mahallesinin girişinde olmasının çağrışımıyla- Fatih Sultan Mehmet'in Tuğra'sının heykelini yerleştirir. Sincan sakinleri tarafından da değişiklik politik bağlama işaret edecek şekilde okunur:

Orak çekiç derlerdi sağ kesim, komünistlerin simgesi gibi. Ben çok duydum onu. Orak çekiç, bakış açısına göre değişiyordu. Bekir Yıldız dönemiymi galiba, Fatih'in Tuğra'sını yapacağız diye (İbrahim).

Sincan bizim çocukluğumuzdan beri basından televizyondan izlediğimiz kadarıyla lâle kentiydi. Lâle Festivali ile bilinirdi. Sincan'ın simgesi lâleydi. Lâle olduğu için lâle heykeli yapıldı. Ama muhafazakâr insanlar onun bir sosyalist çağrışımı olduğunu düşündü. Lâle heykeli yapıldığı dönemde sosyal demokrat bir belediye başkanı vardı. Ondan önce sosyal demokrat belediye başkanı oldu mu olmadı mı bilmiyorum. O yaptırdığından lâle heykelini sosyalist bir simge olarak düşündüler ve vandal bir biçimde ortadan kaldırdılar lâle heykelini (Muzaffer).

Lâle heykeli kalktığı gün oradaydım. Erbakan Hoca açılışına geldi. Lâle heykeli Fatih'in girişinde, sözde lâleye benzeyen orak çekiç, herkesin ben-zettiği şeydi. Yıldız, seçim bildirgesinde onu kaldıracağını vaat etmişti. Sincan'ın lâleyle şöyle bir özdeşleşmesi var. 1930'larda Sincan'a gelen muhacirler, bahçelerinde yetiştirmişler. Ankara'daki ilk lâle plantasyonu orada gerçekleşmiş, lâle bahçeleri varmış (Davut Gazi).

Sonuç Yerine

Sincan, Ankara için aykırılığın sembolü olduğu kadar yeniliğin de sembolü olmuştur. Yeniliği yerleşimin özellikle '80'lerden sonraki gelişiminden kaynaklanırken, aykırılığı "Ankara"ya olan uzaklığı nedeniyle kent merkezine nazaran kültürel farklılığından, yoksulluğundan ve özellikle orta Anadolu taşrasından gelen akışla beslenmesi nedeniyle modern kent/taşra gerilimini görünürleştirmesinden ileri gelir. Ankara'nın modern kentsel kırılma uğraklarından biridir Sincan. Bazen merkez için "tuhafılık" olarak görülse de, bu tuhaflıkla yapılan mücadele ve farklılığı ortadan kaldırmaya yönelik müdahaleler, Sincan'ın kimliğini yeniden üreten temel dinamik olmuştur. Sincan, zamanla kendine mekân edinen İslâmî kimlikle özdeşleşmeye başlayarak giderek İslâmcı bir kimliğe bürünür. Sincan'da taşra muhafazakârlığının daha fazla İslâmî formlara kayması, Sincan'ın Ankara'nın ötekisi hâline gelmesine neden olur. Sincan'ın "öteki" olarak sunumu onu bilinen, tanınan bir yere de dönüştürürken, merkeze eklenme telaşı onu alternatif kamusal mekânlar oluşturmaya itmiştir.

Sincan'da toplu konutun ilk ivme kazandığı dönemlerde Ankara ile daha uyumlu ve tâli bir politik kimlik söz konusuysen, buradaki siyasi dönüşüm mekâna da yansır. Sosyal demokrat bir belediye döneminde açılan Olof Palme parkı Çeçenistan Parkı olur; Lâle heykeli yerine Tuğra konur; Harikalar Diyarı, Yaşam Merkezi gibi yerler oluşturularak Ankaralılar için çekim merkezi olmaya aday yeni mekânlar inşa edilir. Bu mekânlar ilgi çekip, bulunduğu bölgeden başkalaşmak için Sincan'ın yenilik arayışına karşılık gelmiştir. Erken döneminde Ankara'nın uzak bir banliyösü olan Sincan, politik açıdan tüm Türkiye'nin tanıdığı bir yer olduğu gibi, "Ankara" ile yoğun ilişkili bir yere de dönüşür. İlişkisi Ankara ile yoğunlaşan Sincan için orta ve dar gelirlilik anlamında yoksulluk değişmemektedir. Zenginleşenlerin Eryaman gibi daha yüksek standartlı bölgelere kaymaları ve kentin diğer bölgelerinin yoksulları için sunduğu ideal barınma koşulları nedeniyle çekim merkezi oluşu, Sincan'ın yoksulluğunun daimiliğine neden olmaktadır. Söz konusu yoksulluk, populist sağ siyaset tarzı açısından Sincan'ı ideal bir saha hâline de getirmektedir. Sincan, İslâmî kimliğin mekânı gibi kodlansa bile yoksulluğu nedeniyle İslâmî burjuvaziye hitap eden bir yer de olmamıştır. Bu durum, Sincan'da belirleyici temel değişkenin İslâmî kimlikten ziyade yoksulluk ve dar gelirlilik olduğunu gösterir. Temel değişkenin toplumsal bir soruna dayanması, Sincan'ı politik çatışmaların olmadığı bir mekân hâline getirir. Farklı siyasal görüşlere sahip tüm görüşmecilerin ortak kanaati, Sincan'da politik bir çatışmanın olmayışıdır. Çatışma olmasının nedeni, Sincan'ın homojen bir kimliğe sahip olması değildir. Her ne kadar sağ muhafazakârlık ve İslâmcılık baskın olsa da, anlaşıldığı kadarıyla, farklı kimlikler için gerilimli, tehlikeli, mahalle baskısının ağırlaştığı bir yer değildir Sincan. Sincan'ın 28 Şubat sürecindeki İslâmcı sunumu, Sincan'daki gündelik hayatın içinden oluşan bir dinamikten ziyade medyada oluşturulmuş bir sembol niteliği taşır. Erken dönemine göre belirgin bir sağcılaşma tespit edilebilse de, Sincan'ın politik konumlanışı, ortalama Türkiye vasatından çok da radikalleşmiş değildir. Aksine, görüşmelerden ve gözlemlerden yola çıkılacak olursa, Sincan'ın 28 Şubat sürecinde İslâmcı olarak işaretlenmesinin ardından, o kimlik için çekim merkezi hâline gelmesinden ya da merkez sağın bir miktar daha radikalleşmesinden söz edilebilir. Buna rağmen her "çeşit" insana rastlanabilmektedir Sincan'da. Sincan'ın sembolik İslâmcılığının medyada

işaretlenmesi, Türkiye’de İslâmcı siyasi gelenek için de ilgi çekici olmuştur. Gündelik hayatı Türkiye vasatında olan “kendi halindeki” Sincan’da yükselen İslâmcı gelenek bir arındırma işlemi olarak Sincan’dan sol çağrışımlı sembolleri silerek burayı daha homojen bir mekân olarak sunma imkânlarına da sahip olmuştur. Bu süreçte lâle bahçeleri nedeniyle öne çıkan Lâle’li Sincan, “Tuğra”lı Sincan hâline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Aydın, S. (2012). “İstanbul’da ‘Orta Sınıf’ ve Kapalı Siteler”, *İdealkent*, Sayı: 6, ss. 96-124.
- Çetin, İ. (2012). “Kentsel Ayrışma ve Mekansal Kümelenme Biçimleri”. *İdealkent*, Sayı: 7, ss. 60-187.
- Demir, E. (2012). “Kamusal Mekan ve İmge: Gençlik Parkı’nın Değişen Anlamı”, *İdealkent*, Sayı: 6, ss. 109-143.
- Doğan, A. E. (2001). “Türkiye Kentlerinde Yirmi Yılın Bilançosu”, *Praksis*, Sayı: 2, ss. 97-124.
- Erder, S. (2009). “Kentte Değişen Güç İlişkileri ve Kentsel Dönüşüm”, *Kayasü vd. (ed.) içinde*, ss. 113-125.
- Erkan, N. E. (2009). “Kentsel Yenileme ve İstanbul: Kente Teslim Olmak, Kenti Teslim Almak”, *Kayasü vd. (ed.) içinde*, ss. 219-243.
- Günay, B. (2009). “Gecekonduya Ne Oldu? Zilyetliğe Dayalı Kentten Sahipli Kente”, *Kayasü vd. (ed.) içinde*, ss. 85-113.
- Güney, Ö. (2012). “Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları: Neo-liberal Kent Politikaları, Yeni Kentsel Aktörler ve Gecekondu Alanları”, *İdealkent*, Sayı: 7, ss. 64-84.
- Güzey, Ö. (2009). “Küresel Rekabette Bir Araç Olarak Kentsel Dönüşüm Uygulamaları: Ankara Örneği”, *Kayasü vd. (ed.) içinde*, ss. 177-197.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Kamacı, E. (2009). “Güneybatı Ankara Koridorunun Gelişimi: Yenikent Bahçeli Evler Yapı Kooperatifi”, *Kayasü vd. (ed.) içinde*, ss. 327-353.
- Mumford, L. (2007). *Tarih Boyunca Kent*, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Simmel, G. (2012). *Modern Kültürde Çatışma, İletişim* Yayınları, İstanbul.
- Sipahi, E. B. (2012). “‘Yeni’ Liberalizmin ‘Yeni’ Yaşam Alanları Olarak Güvenlikli Siteler: Konya Örneği”, *İdealkent*, Sayı: 7, ss. 110-136.
- Uysal, Ü. (2012). “Sulukule: Kentsel Dönüşüme Etno-Kültürel Bir Direniş”, *İdealkent*, Sayı: 7, ss. 136-160.

Yrd. Doç. Dr. Hatice Sevgi Zengin: Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde lisansını tamamladıktan sonra, Siyaset ve Sosyal Bilimler alanında Ankara Üniversitesi'nde yüksek lisans, Gazi Üniversitesi'nde doktora eğitimi almıştır. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesidir.